

kreeg van *Bordetella pertussis* uit het sputum van één kind in 1900 en van een ander kind in 1906. Het enige andere argument dat zij ter staving aanvoerden, was, dat serum van kinkhoest-reconvalescenten vaak agglutinatie van de bacillen teweegbracht. Velen twijfelden aan de juistheid van de „ontdekking”. Uit de studie van CONNOR blijkt onweerlegbaar dat adenovirus een syndroom kan teweegbrengen dat niet van bordetella-kinkhoest te onderscheiden is. Gedurende 2½ jaar verrichtte CONNOR te Miami systematisch virologische, bacteriologische en serologische onderzoeken bij alle kinkhoestpatiënten die hij te zien kreeg en hij toonde overtuigend aan dat in géén dezer gevallen Bordetella als verwekker in aanmerking kwam, terwijl bij meer dan de helft der patiënten een verband met adenovirus werd vastgesteld. Van een door sommigen verondersteld bacterieel-viraal synergisme bleek niets. Vermoedelijk zal blijken dat kinkhoests zowel door Bordetella als door bepaalde virussen kan worden veroorzaakt.

West-Duitsland

Minder geboorten. — Het geboortencijfer (aantal levendgeborenen per 1000 inwoners) is in de laatste jaren in de Bondsrepubliek voortdurend teruggelopen. In 1964 bedroeg het 18,2, terwijl het in 1969 tot 14,8 was gedaald, dat is in absolute getallen een daling van 1.065.000 tot 903.000. De staatssecretaris voor jeugd, familie en gezondheid gaf op een desbetreffende vraag van een afgevaardigde een antwoord waaruit blijkt dat het geboortencijfer zowel in Duitsland als in de meeste andere landen nog steeds aan het dalen is. Hij verwacht een dieptepunt in 1974 (14,2 per 1000, dat is 875.000 levendgeborenen), terwijl vermoedelijk in 1979 het niveau van 1969 weer zal zijn bereikt. De geboortencijfers in 1964 en 1968 waren in een aantal landen als volgt:

	1964	1968
Zweden	16,0	14,3
België	17,2	14,8
West-Duitsland	18,2	16,1
Frankrijk	18,2	16,8
Groot-Brittannië en Ierland	18,8	17,1
Oostenrijk	18,5	17,2
Sovjet republieken	19,6	17,2
Verenigde Staten	21,0	17,4

(Naar een bericht in *Dtsch. Ärztebl.*, 10 okt. bl. 3022.)

Zuid-Afrika

Mededelingen van arts aan patiënt. — In een editorial van het *Suid-Afrikaanse Mediese Tydskrif* (12 sept. bl. 1021) worden de moeilijkheden uiteengezet die zich voordoen als een patiënt aan zijn arts om uitleg vraagt van wat hem mankeert. Er zijn dan drie mogelijkheden: het kan zijn dat de arts eigenlijk niet bereid is iets mede te delen, het kan zijn dat hij er de moeite niet voor wil nemen, en het kan zijn dat hij zijn gedachten niet zodanig kan formuleren dat de patiënt hem begrijpt. „Die derde moontlikheid, naamlik dat die dokter sy saak nie kon stel nie, is ongelukkig die belangrikste probleem want dit is die moeilikste oplosbaar. Wanneer ons so na manuskripte kyk wat by die *Tydskrif* vir publikasie aangebied word, wonder ons hoe dat tussen pasiënt en dokter gaan as die kollegas nie eens in staat is om op beroepsvlak hul gedagtes verstaanbaar uit te spreek nie. Heel dikwels is die moedelose bewering (van de pasiënt) dat die dokter niks gesê het nie, nie heeltemaal waar nie; hy het waarskynlik baie gesê, maar die leek kon daar geen kop of stert van uitmaak nie.”

M. M. HILFMAN

BINNENLAND

Congressen, vergaderingen, cursussen

— De *Vereniging voor Sportgeneeskunde* zal in samenwerking met de Nederlandse Sport Federatie en de Federatie van Bureaux voor Medische Sportkeuring in Nederland op 7 november a.s. in het Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht de Jaarlijkse „Open Sportartsendag” houden. Aanvang 10.15 uur. Het onderwerp luidt „Sport en Sexualiteit”. Van 10.30-12.30 uur zullen inleidingen over dit onderwerp worden gehouden door mevrouw Dr. E. C. WAALWIJK VAN DOORN-KOOL en W. J. HONNEBIER, gynaecoloog. Van 14.00-15.30 uur zal een forum, bestaande uit onder meer de inleiders en onder voorzitterschap van Dr. F. WAFELBAKKER, vragen beantwoorden.

Met het oog op de beperkte plaatsruimte worden belangstellenden — ook niet-artsen — die deze sportartsendag wensen bij te wonen, verzocht hiervan kennis te geven aan het secretariaat van de Vereniging voor Sportgeneeskunde p.a. Burg. van Karnebeeklaan 6 te 's-Gravenhage.

H. DE VOS

DOORLOPENDE AGENDA

1970

Oktober

- 31 te Amsterdam, Ned. Ver. van Rheumatologen.
- 31 „ Utrecht, Ned. Ver. Psychiat. en Neurol. (sectie soc. psychiatrie).
- 31 „ Nijmegen, Ned. Keel-Neus-Oorheelk. Ver.
- 31 „ Utrecht, Ned. Ver. v. Thoraxchirurgie.
- 31 „ Utrecht, Ned. Alg. Ziektek. Ver.
- 31 Ned. Ver. Electro-Encephalografie en klin. Neurophysiologie.

November

- 5 te Amsterdam, Amsterd. Neurologenver.
- *7 „ Utrecht, Ver. v. Sportgeneesk. Sportartsendag, bl. 1837.
- 7 „ Rotterdam, Studiedag Primaire Hulpverlening, bl. 1751.
- 7 „ Amsterdam, Ned. Ver. Kindergeneesk.
- 7 „ Amsterdam, Ver. Ned. Tijdschr. v. Geneeskunde.
- 7 „ Rotterdam, Ned. Ver. voor Mondheelk. en Chirurgische Prothetiek.
- 7 „ Utrecht, Longfunctiekring Stichting voor Biofysica.
- 7 „ Bilthoven, Ned. Ver. voor Medische Hypnose, bl. 1384.
- 7 „ Leuven, Benelux-Ver. voor flebologie.
- 7 „ Groningen, Ned. Ver. Psychiat. en Neurol. (sectie kinderneurologie).
- 7 „ Amsterdam, Ver. Ned. Vrouwelijke Artsen.
- 7 „ Utrecht, Ver. Ned. Maag-darmartsen.
- 10 „ Amsterdam, Amsterd. Geneesk. Genootsch.
- 12 „ Rotterdam, Ned. Congres Openbare Gezondheidsregeling, bl. 858.
- *14 „ Maastricht, Ned. Ver. voor Nucleaire Geneesk.
- 14 Ned. Ver. Psychiat. en Neurol., Ned. Ver. Psychiaters in Dienstverband en sectie kinderpsychiat.
- 14 „ Amsterdam, Ned. Huisartsen Genootschap.
- 14 „ Leiden, Ned. Anaesthesisten Ver.
- 14 „ Amsterdam, Ned. Ver. voor Haematologie te zamen met Ned. Antropog. Ver., bl. 1677.
- 14 „ Antwerpen, Symposium „De dermis”, Belg. Ver. Dermatol. en Syphiligraphie en Ned. Ver. van Dermatologen.
- 20-21 „ Enschede, Symposium Ontwikkelingslijnen in de geneeskunde (Dr. G. J. Hoytemastichting en Merck Sharp & Dohme).